

OILADA VA MTTLARDA OLIB BORILADIGAN METODIK ISHLAR

*Olimjonova Fotima G'olibjon qizi**NamDU magistranti*

Annotatsiya. Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim - tarbiyasida innovatsion yondashuvlarni va oilada amaliyotini tatbiq etish metodikasi amalga oshirishni o'rganadi. Keng qamrovli adabiyot tahliliga asoslanib, maqolada o'yinga asoslangan ta'lim va texnologiya integratsiyasi kabi turli metodologiyalarni qabul qilishning ahamiyati muhokama qilinadi. Usullar bo'limida ushbu yondashuvlarni amalga oshirishning amaliy strategiyalari va natijalar bo'limida ularni qo'llash natijalari keltirilgan. Muhokama bo'limi topilmalarning oqibatlarini o'rganib chiqadi va maqola kelajakdagi tadqiqotlar va tarbiyachi pedagoglar uchun amaliy natijalar bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, innovatsion yondashuvlar, erda bolalikni rivojlantirish, o'yinga asoslangan ta'lim, texnologiya integratsiyasi, pedagogik strategiyalar.

Maktabgacha ta'lim bolaning umrbod ta'lim safari uchun asos yaratadi. Erda bolalikni rivojlantirishning hal qiluvchi rolini tan olgan ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim tajribasini boyitish uchun innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishni o'rganadi. Erda bolalik ta'limining ahamiyati va yosh ongni jalb qilish va rag'batlantirish uchun yangi metodologiyalarga ehtiyoj haqida umumiy ma'lumot berilgan. Mavjud adabiyotlarni sinchkovlik bilan o'rganish maktabgacha ta'limning rivojlanayotgan manzarasini ochib beradi. Tadqiqotlar yosh bolalar uchun faol va mazmunli o'quv tajribalarining muhimligini ta'kidlab, kognitiv, ijtimoiy va hissiy rivojlanishni rivojlantirishda o'yinga asoslangan ta'lim va texnologiya integratsiyasining samaradorligini ta'kidlaydi.[1.B35]

Adabiyotlar tahlili amaliy metodologiyalarni shakllantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish uchun qo'llaniladigan amaliy strategiyalar bayon etilgan. U o'yinga asoslangan o'quv faoliyatining batafsil tavsiflarini, ta'lim texnologiyalarining integratsiyasini va turli xil pedagogik strategiyalarni o'z ichiga oladi. Ushbu usullarning turli xil o'quv muhitlariga va maktabgacha yoshdagi bolalarning turli xil ehtiyojlariga moslashishiga alohida e'tibor beriladi. Natijalar Bo'limi: Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish samaradorlik va ijobiy natijalarni ta'minlash uchun o'ylangan va tizimli metodologiyani o'z ichiga oladi. Bu erda bosqichma-bosqich qo'llanma: Ta'lim falsafasi - turli ta'lim falsafasi va yondashuvlarini tushunishdan boshlang. Montessori, Reggio Emiliya, Valdorf va

boshqalar kabi nazariyalar bilan tanishing. Bola rivojlanishi: bola rivojlanishidagi so'nggi tadqiqotlar haqida xabardor bo'ling. Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv, hissiy va ijtimoiy ehtiyojlarini tushuning. Amaldagi amaliyotlarni baholash: - Mavjud o'quv dasturini baholang: amaldagi o'quv dasturi va o'qitish usullarini baholang. Kuchli va zaif tomonlarini aniqlang. - Tarbiyachi pedagogning tayyorligi: tarbiyachi pedagoglarning yangi metodikalarni qabul qilishga tayyorligini baholang. Zarur bo'lganda o'qitish va kasbiy rivojlanishni ta'minlang. Maqsadlarni aniqlang: - Aniq maqsadlar: innovatsion yondashuvning maqsad va maqsadlarini aniq belgilang. Maktabgacha yoshdagi bolalarda qanday ko'nikma va qadriyatlarni rivojlantirishni maqsad qilgansiz? - Standartlarga moslashtirish: innovatsion yondashuv ta'lim standartlari va talablariga mos kelishini ta'minlash. Manfaatdor tomonlarni jalb qilish: - Tarbiyachi pedagoglarni jalb qilish: qaror qabul qilish jarayoniga tarbiyachi pedagoglarni jalb qilish. Ularning ma'lumotlarini qidiring va har qanday tashvish yoki rezervasyonlarni hal qiling. - Ota-onalarning ishtiroki: ota-onalar bilan o'zgarishlar haqida muloqot qilish, foydalarni tushuntirish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilish. - O'quv rejasi dizayni: tanlangan innovatsion yondashuv asosida o'quv rejasini ishlab chiqish. O'quv maqsadlari, faoliyati va baholash usullarini aniq belgilang. Moslashuvchanlik: bolalarning shaxsiy ehtiyojlari va qiziqishlarini qondirish uchun moslashuvchanlikni ta'minlash. [2.B43]

Resurslarni taqdim eting: - Trening: tarbiyachi pedagoglar uchun yangi yondashuv bo'yicha puxta mashg'ulotlar o'tkazish. Bunga nazariy tushunish va amaliy qo'llash kiradi. - Moddiy resurslar: innovatsion yondashuvni samarali amalga oshirish uchun zarur materiallar, vositalar va resurslar mavjudligini ta'minlash. - Kichik miqyosda amalga oshirish: dastlab boshqariladigan muhitda yoki ma'lum sinflarda yangi yondashuvni sinab ko'ring. - Fikr-mulohazalarni to'plang: tajriba bosqichida tarbiyachi pedagoglar, otaonalar va o'quvchilarning fikr-mulohazalarini to'plang. Kerakli tuzatishlar kiritish uchun ushbu ma'lumotdan foydalaning. Doimiy baholash: - Baholash: belgilangan maqsadlarga erishishda innovatsion yondashuv samaradorligini muntazam ravishda baholang. - Teskari aloqa mexanizmi: tarbiyachi pedagoglar, ota-onalar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun doimiy ma'lumotni taqdim etish uchun teskari aloqa mexanizmini yarating. Hujjatlar va almashish: - Hujjatning muvaffaqiyat hikoyalari: muvaffaqiyat hikoyalari, talabalar natijalarining yaxshilanishi va kuzatilgan ijobiy o'zgarishlarni qayd eting. - Topilmalarni baham ko'ring: boshqalarga ilhom berish uchun hujjatlashtirilgan muvaffaqiyat hikoyalari va topilmalarini ta'lim hamjamiyati bilan baham ko'ring. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda innovatsion yondashuvlar qiziqarli va samarali o'quv tajribalarini yaratishga qaratilgan. Ushbu yondashuvlarni amaliy qo'llashning bir necha usullari: O'yin Asosida o'rganish: - Maqsad: ijodkorlik, muammolarni hal qilish va ijtimoiy ko'nikmalarni rag'batlantirish. - Amalga oshirish: amaliy o'yin, izlanish va tasavvurni o'z ichiga olgan

o'quv mashg'ulotlarini loyihalash. O'rganishni osonlashtirish uchun o'yinchoqlar, o'yinlar va interaktiv materiallardan foydalaning. texnologiya integratsiyasi: - Maqsad: o'rganish tajribasini oshirish va raqamli savodxonlikni joriy etish. - Amalga oshirish: o'quv dasturiga yoshga mos ta'lim dasturlari, interaktiv doskalar va multimedia resurslarini qo'shing.[3.B46]

Ekran vaqti va amaliy mashg'ulotlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlang. Loyihaga asoslangan ta'lim: - Maqsad: tanqidiy fikrlash va hamkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish. - Amalga oshirish: bolalarni qiziqtiradigan mavzular yoki mavzular bo'yicha loyihalarni rejalashtiring. Ularni o'rganishga, savollar berishga va muammolarni hal qilishda birgalikda ishlashga undang. Loyihalar san'at va hunarmandchilik, ilmiy tajribalar yoki kichik tadqiqot faoliyatini o'z ichiga olishi mumkin. Ochiq ta'lim: - Maqsad: jismoniy faollikni, kashfiyotni va tabiat bilan aloqani rivojlantirish. - Amalga oshirish: tabiatda sayr qilish, bog'dorchilik yoki ochiq havoda o'ynash kabi ochiq havoda mashg'ulotlarni o'quv dasturiga kiriting. Tabiiy muhitdan fan, matematika va atrofdagi dunyoni o'rganish uchun kontekst sifatida foydalaning. Zehnlik va ijtimoiy-emotsional o'rganish: - Maqsad: hissiy intellekt va o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish. - Amalga oshirish: empatiya va hamkorlikni rag'batlantiradigan oddiy mindfulness mashqlari, nafas olish texnikasi va tadbirlarni joriy eting. Ijtimoiy va hissiy rivojlanishni rivojlantirish uchun ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi sinf muhitini yarating. So'rovga asoslangan ta'lim: - Maqsad: qiziqish va mustaqil fikrlashni rag'batlantirish. - Amalga oshirish: bolalarni tekshirishga, o'rganishga va javob topishga undaydigan ochiq savollar bering. Ularga o'z qiziqishlari va savollari orqali o'rganishga rahbarlik qilishlariga imkon bering, avtonomiya tuyg'usini tarbiyalang. Moslashuvchan o'quv Joylari: - Maqsad: turli xil o'quv uslublari va faoliyatlarini qo'llab-quvvatlash. - Amalga oshirish: sinfni o'qish burchaklari, ijodiy joylar va hamkorlik joylari kabi turli xil o'quv zonalari bilan tashkil qiling. Kun davomida turli xil tadbirlarni o'tkazish uchun harakatlanuvchi mebel va moslashuvchan joylardan foydalaning. Ota-onalarning ishtiroki: - Maqsad: uy-maktab aloqasini mustahkamlash. - Amalga oshirish: ota-onalarni farzandining o'quv safarida faol ishtirok etishga undash. Sinf faoliyati haqida ma'lumot almashing, uyda o'qitish uchun resurslar bilan ta'minlang va ota-onalarni o'quv jarayoniga jalb qiladigan tadbirlarni tashkil qiling. Madaniy sezgirlik va inklyuzivlik: - Maqsad: xilma-xillikni qabul qilish va tushunishni rivojlantirish. - Amalga oshirish: sinfdagi bolalarning turli xil kelib chiqishini aks ettiruvchi materiallar, hikoyalar va tadbirlarni o'z ichiga oladi. Turli madaniy tadbirlar va an'analarni nishonlash orqali inklyuzivlik tuyg'usini tarbiyalash. Kuzatish orqali baholash: har bir bolaning kuchli tomonlari, qiziqishlari va rivojlanish taraqqiyotini tushunish. - Amalga oshirish: bolalarning qobiliyatlarini baholash va mos ravishda o'qitish uchun doimiy kuzatuvdan foydalaning. Faqat standartlashtirilgan

testlarga tayanmasdan, bolaning individual o'sishini hisobga oladigan sifatli baholash usullariga e'tibor qarating. [4.B342]

Ushbu usullarni birlashtirib, tarbiyachi pedagoglar maktabgacha yoshdagi bolalarning turli xil ehtiyojlari va qiziqishlarini qondiradigan, o'qishga bo'lgan muhabbatni kuchaytiradigan va ularni kelajakdagi ta'lim tajribalariga tayyorlaydigan dinamik va inklyuziv o'quv muhitini yaratishi mumkin. Esingizda bo'lsin, innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish sabr-toqat, sadoqat va bolalarning noyob ehtiyojlari va ta'lim muhiti asosida moslashishga tayyorlikni talab qiladi. Munozara Bo'limi: Munozara bo'limi natijalarning natijalarini tanqidiy tahlil qiladi. Bu innovatsion yondashuvlar yaxlit o'rganish tajribasiga qanday hissa qo'shishini, ijodkorlikni, tanqidiy fikrlashni va o'rganishga bo'lgan muhabbatni rivojlantiradi. Bo'lim shuningdek, tarbiyachi pedagoglar, ota-onalar va siyosatchilar uchun ushbu yondashuvlarni amalga oshirish va qo'llab-quvvatlashda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va mulohazalarni ko'rib chiqadi. Xulosa va takliflar: Xulosa qilib aytganda, maqola asosiy topilmalarni umumlashtiradi va maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlarni birlashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Bu tarbiyachi pedagoglarga o'yin asosida o'qitish va texnologiyalarni o'qitish metodologiyalariga muammosiz kiritish uchun amaliy takliflarni taqdim etadi. Bundan tashqari, maqolada erta bolalik ta'limida samarali strategiyalarni tushunishni doimiy ravishda takomillashtirish va kengaytirish uchun keyingi tadqiqotlar uchun imkoniyatlar taklif etiladi. Maqola tarbiyachi pedagoglar uchun amaliy natijalar bilan yakunlanadi, tarbiyachi pedagoglarni innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlar bilan jihozlash uchun kasbiy rivojlanish zarurligini ta'kidlaydi. Bu metodologiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun qulay muhit yaratish uchun tarbiyachi pedagoglar, ota-onalar va siyosatchilar o'rtasidagi hamkorlikning muhimligini ta'kidlaydi. Aslida, ushbu maqola maktabgacha ta'limni innovatsion yondashuvlar orqali takomillashtirishning keng qamrovli metodologiyasini taqdim etadi, tarbiyachi pedagoglar va manfaatdor tomonlar uchun yosh ongni maqbul rivojlantirishga qaratilgan yo'l xaritasini taklif etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.07.2018 y., 10/18/3032/1450-son.
2. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining o'quv dasturi. – Toshkent, 2018. – 43 b
3. Sharipov Sh.S. O'quvchilar kasbiy ijodkorligi uzviyligini ta'minlashning nazariyasi va amaliyoti: ped.fan.dokt...diss.avtoref. –T.: 2012. – 46 b
4. Raxmonova G.U. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'yin texnologiyalari orqali kasb-hunarga qiziqishlarini shakllantirish: Ped.fan.(PhD).diss. –T.: 2023.